

Charles Baudelaire'in "L'Albatros" Şiiri Üzerine Psikanalitik Bir Analiz

Orijinal Fransızca Metin

Souvent, pour s'amuser, les hommes d'équipage
Prennent des albatros, vastes oiseaux des mers,
Qui suivent, indolents compagnons de voyage,
Le navire glissant sur les gouffres amers.

À peine les ont-ils déposés sur les planches,
Que ces rois de l'azur, maladroits et honteux,
Laissent piteusement leurs grandes ailes blanches
Comme des avirons traîner à côté d'eux.

Ce voyageur ailé, comme il est gauche et veule !
Lui, naguère si beau, qu'il est comique et laid !
L'un agace son bec avec un brûle-gueule,
L'autre mime, en boitant, l'infirme qui volait !

Le Poète est semblable au prince des nuées
Qui hante la tempête et se rit de l'archer ;
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses ailes de géant l'empêchent de marcher. 1 2

Yorumlu ve Şiirsel Türkçe Çeviri

Hoyrat gemiciler çoğu kez can sıkıntısından
Eğlenmek için yakalar albatrosları, engin denizlerin dev kuşlarını;
Tuzlu dipsiz sularda süzülen gemiyi
Kayıtsız yol arkadaşları gibi izlerler.

Güverteye çıkar çıkmaz, göğün bu kralları
Birden sakar ve mahcup bir hâle bürünür;
Kocaman beyaz kanatlarını acınacak halde bırakırlar;
O kanatlar, yanlarında bir çift kürek gibi sürüklenir.

Şu kanatlı yolcu ne denli beceriksiz ve hâlsiz!
Oysa bir zamanlar ne kadar güzeldi; şimdi nasıl da gülünç ve çirkin!
Tayfalardan biri piposuyla kuşun gagasını dürter,
Bir diğeri ise topallayarak sakat kuşu taklit eder.

Şair, bulutların prensi gibidir;
Fırtınayı mesken tutar, okçuyla alay eder;

Yeryüzüne sürgün edilip kalabalıklarca yuhalanınca,
Dev kanatları onun yürümesini engeller.

Şiirsel Bağlamda Kısa Giriş

Charles Baudelaire, “**L’Albatros**” şiirini ilk olarak *Les Fleurs du mal* (Kötülük Çiçekleri) eserinin 1861 tarihli ikinci baskısında yayımlamıştır ³. Dört kıtalık bu şiir, şairin gençlikte yaşadığı deniz yolculuğundan esinlenmiş olabilir: Baudelaire, 1841 yılında üvey babasının zoruyla bir gemiye binerek Hind Okyanusu’ndaki Bourbon Adası’na gönderilmiş ve bu deneyim onda derin izler bırakmıştır ⁴. Söz konusu yolculuk sırasında mürettebatın büyük deniz kuşlarıyla (albatroslarla) oynadığı oyunlara şahit olması, bu şiirin zeminini hazırlamış görünmektedir. Nitekim “*L’Albatros*”, yükseklerde süzülen görkemli bir albatros kuşunun gemiciler tarafından yakalanıp alaya alınışını anlatırken, alttan alta Baudelaire’in kendisini o kuşla özdeşleştirdiği alegorik bir anlatım sunar. Şiir, ilk bakışta basit bir anekdot gibi görünse de, Baudelaire’in eserinin genelindeki “*Spleen ve Idéal*” diyalektiğine uygundur: Yücelere ait bir güzelliğin sıradan dünyada aşağılanması teması işlenir. Bu yönüyle “*L’Albatros*”, şairin kendi ruh hali ve toplumdaki konumuna dair özdüşünsel bir alegori olarak okunagelmıştır. Baudelaire, yüce ideallere tutkun sanatçının bayağı dünyevi toplum içinde maruz kaldığı muameleyi bu şiirde somutlaştırır: Kanatlı ve özgür ruh, maddi dünyanın sert zemininde tökezler.

Edebî Yapı ve Tema Analizi

“*L’Albatros*” biçimsel olarak geleneksel bir Fransız şiiri yapısına sahiptir: Dört dizelik dört bent (dörtlük) halinde yazılmış ve çoğunlukla 12 heceli *aletron* ölçüsüyle, çapraz uyak düzeni (ABAB) kullanılmıştır ⁵. Klasik bir dış yapıya rağmen, şiirin içeriği derin bir karşıtlık ve sembolizm barındırır. İlk üç bent, bir gemi yolculuğunda mürettebatın eğlence için yakaladığı albatros kuşunun durumunu betimler. Son bentte ise şiirin özünde anlatılanın bir “*şair alegorisi*” olduğu açık edilerek, “*Le Poète est semblable au prince des nuées*” (Şair, bulutların prensi gibidir) dizesiyle şair ile kuş özdeşleştirilir ⁶. Bu açık özdeşlik, şiirin ana temasını netleştirir: **Albatros, yüce göklerde özgürce süzüldüğü halde, yeryüzüne indirildiğinde hantal ve gülünç duruma düşen bir yabancı kuştur; tıpkı şairin, hayal ve ilham âleminde prens iken toplum içinde uyumsuz ve dışlanan biri olması gibi.**

Şiirde dikey bir karşıtlık düzlemi kuruludur: *Yükseklik* ve *alçaklık*. Albatros gökyüzünde krallara özgü bir ihtişama sahiptir – “*rois de l’azur*” ifadesiyle bu kuş “göğün kralı” olarak anılır – ve fırtınalarla oynayacak kadar kudretlidir. Ne var ki denizciler tarafından güverteye indirildiğinde, dev kanatları artık ona fayda değil yük olur; bembeyaz kanatlarını sanki ağır kürekler gibi ardından sürükler hale gelir. Baudelaire burada mekân düzleminde bir yarılma gösterir: **Göklerin “azur” rengi ve özgürlüğüne karşı, geminin seyrettiği denizin “gouffres amers” (acı uçurumlar) ile sembolize edilen sertliği** ⁶. Kuş, güzellik ve hayal dünyasının semalarında zarifken; gemicilerin dar dünyasında beceriksiz ve acınasıdır.

Albatros’un bu dramatik düşüşü, şiirin sonunda şairin kendi durumuna bağlanır. Baudelaire, albatros metaforuyla “*sanatçı-insan*” çatışmasını anlatmaktadır. Şair de tıpkı o kuş gibi, “**fırtınaları mesken tutar ve okçularla alay eder**” – yani tehlikelerle oyun oynayacak, eleştirileri önemsemeyecek denli cesur bir hayal gücüne sahiptir; fakat “*yeryüzüne sürgün edildiğinde, ortalama insanların alayları arasında dev kanatları onun yürümesini engeller*”. Bu son dize, şairin toplumda neden uyumsuz görüldüğünü çarpıcı bir imgeyle açıklar: Onun “*dev kanatları*”, yani olağanüstü yetenek ve dehası, sıradan bir hayat sürmesini, kalabalığa karışıp “*normal*” olmasını imkânsız kılar. **Baudelaire bu şiirde kendisini toplumun gözünde “garip, sakat bir kuş” konumuna düşüren şeyin aslında kendi sanatsal dehası olduğunu ima eder.** Nitekim Fransız edebiyatında Baudelaire, bu tür temaları işlemesi nedeniyle “*poète maudit*” (lanetli şair) olarak anılır; “*L’Albatros*” da *lanetlenmiş dehanın*, yani anlaşılmayan ve dışlanan sanatçının, kendi kaderini dile getirdiği en belirgin örneklerden biridir ⁶.

Edebi açıdan bakıldığında, şiirin dili ve üslubu da bu tematik karşıtlıkları yansıtır. İlk bentte sakin ve geniş bir anlatım varken ("indolents compagnons de voyage" – "tembel yol arkadaşları" ifadesindeki sükûnet), üçüncü bentte küçültücü ve acı ifadeler öne çıkar ("gauche et veule" – "sakar ve uyuşuk"; "comique et laid" – "gülünç ve çirkin"). Son bentte ise epik ve yüceltici bir dil kullanılır ("prince des nuées" – "bulutların prensi"; "ses ailes de géant" – "dev kanatları"), fakat bu yüceltici dil ironik bir şekilde *trajik bir içerik* taşır: Şairin dev kanatları vardır ama bu kanatlar onun uçmasını değil, aksine yürümesini engeller. **Bu dilsel tezat, şiirin özündeki acıyı güçlendirir: Yücelik ve düşkünlük bir aradadır.** Baudelaire, böylesi keskin bir alegorik anlatımla bir yandan toplumun anlayışsızlığını eleştirirken, diğer yandan sanatçının yazgısına dair melankolik bir iç görüşü sunar. Bu noktada şiirin belki tek eleştirisi, alegorinin fazlaca açık oluşudur – nitekim bazı eleştirmenler, "*Le Poète est semblable...*" diye başlamasından ötürü şiirin "mesajını okurun önüne fazla doğrudan koyduğunu" düşünmüştür ⁷. Ancak bu doğrudanlık, psikanalitik yorumlar için verimli bir zemin sağlar: Baudelaire, bilinçdışı malzemesini neredeyse çıplak biçimde metne yansıtmış, adeta kendi ruhunu albatros metaforunda ifşa etmiştir.

Bu edebî çözümlemenden hareketle, şimdi şiirin anlam evrenine psikanalitik kuramların merceğinden bakacağız. **Freud'un** sanat ve bilinçdışı kuramlarından **Lacan'ın** dil ve özne çözümlemelerine, **Jung'un** arketip kavramından **Kristeva'nın** melankoli yaklaşımına uzanan bir yelpazede, "L'Albatros"un derinliklerinde yatan psikolojik temalara inilmeye çalışılacaktır. Şiirin içeriğindeki zengin semboller, psikanalitik yorumlar için adeta bir laboratuvar işlevi görür: Albatros figürü, hem şairin kişisel bilinçdışı dinamiklerini hem de kolektif imgeleri bünyesinde taşımaktadır.

Freudyen Yorum

Freudyen psikanaliz, sanatsal yaratımı çoğu zaman bastırılmış dürtülerin ve çatışmaların dolaylı bir dışavurumu olarak görür. Bu bağlamda Baudelaire'in "L'Albatros"u, klasik bir *süblimasyon* örneği olarak yorumlanabilir. **Sigmund Freud, uygarlığın ve sanatın gelişiminde süblimasyonun payına dikkat çekerek "cinsel içgüdülerin, daha yüksek değerdeki kültürel yaratılara yönlendirilmesi" sayesinde sanat ve bilimin mümkün olduğunu belirtmiştir** ⁸. Gerçekten de Baudelaire, yaşadığı acı, dışlanmışlık ve melankoliyi doğrudan doğruya toplumla çatışarak değil, sanatsal bir üretime dönüştürerek ifade etmeyi seçmiştir. Bir başka deyişle, *toplum tarafından "yürümesine engel olunan" şair*, bu engeli şiir yazarak aşmaya çalışır – acı verici gerçekliği, estetik bir biçime dönüştürür. Bu tam da Freud'un tarif ettiği üzere, saldırgan veya sosyal açıdan kabul görmeyecek içsel dürtülerin, kültürel olarak değerli bir ürüne dönüştürülmesi sürecidir ⁸.

Freud'un *Oedipus kompleksi* ve aile dinamikleri üzerindeki vurgusu da "L'Albatros" için ilginç bir arka plan sunabilir. Baudelaire'in hayatına bakıldığında, babasının erken ölümü ve annesinin General Aupick ile evlenmesi, genç Baudelaire'de derin bir çatışma yaratmıştı. Üvey babasıyla anlaşmazlık yaşayan Baudelaire, onun otoritesine boyun eğmemiş, hatta "yola gelmesi" için planlanan deniz seyahatine zorla gönderilmişti ⁴. Freudyen açıdan, *babanın otoritesi* karşısında hissedilen öfke ve isyan duygusu, bilinçdışında varlığını sürdürerek sanatçının eserlerine yansıyabilir. "L'Albatros"ta gemicilerin albatrosu yakalayıp eziyet etmesi, bir yönüyle otorite figürlerinin (örneğin baba ya da toplumun düzenini temsil eden güçlerin) sanatçıya uyguladığı baskının sembolik bir dışavurumu olarak görülebilir. **Albatros – yani şairin özgürce uçan benliği – otoriter düzen tarafından aşağı çekilir ve cezalandırılır.** Bu sahne, Freud'un *süperego* kavramıyla da ilişkilendirilebilir: Gemicilerin acımasız tavrı, adeta toplumsal vicdanın (süperego) sanatçı üzerindeki yargılayıcı etkisine benzer. Şair, toplumun beklenti ve kurallarına (süperego'nun taleplerine) uymadığı için alay ve dışlanma yoluyla "cezalandırılır"; tıpkı bireyin uygunsuz arzularının süperego tarafından suçluluk ve utanç duygularıyla bastırılması gibi.

Freud'un *narsisizm* ve *yaralanmış benlik* kavramları da şiirdeki duruma ışık tutar niteliktedir. Albatros, göklerde iken "*naguère si beau*" (bir zamanlar ne kadar güzeldi) olarak tasvir edilir; bu, sanatçının

idealize edilmiş öz imgesini akla getirir. Ancak gemide albatrosun “*comique et laid*” (gülünç ve çirkin) hale gelmesi, şairin narsistik olarak incinmesini simgeler. **Freud’a göre benlik saygısı, toplum tarafından incitildiğinde ya da sevgi nesnelerinden (örneğin anne figüründen) mahrum kaldığında, kişi derin bir melankoliye sürüklenebilir** ⁹. Baudelaire’in şiirinde, şair-benlik önce kendi iç dünyasında bir “prens” kadar değerlidir; ancak dış dünyanın gözünde alay konusu olunca benliğinde bir yaralanma (narsistik incinme) yaşar. Bu yaralanmanın sonucu melankolik bir içe dönüş olabilir. Nitekim Baudelaire’in hayat boyu melankolik ruh haline sahip olduğu, kendi mektuplarında ve yakınlarına yazdıklarında da görülmektedir ⁹. Freudyen kuram, bu melankoliyi, sevilen bir nesnenin (örneğin çocuklukta annesinin ilgisinin) kaybına ve bu kaybın yarattığı öfkenin yine egonun kendisine yönelmesine bağlar. “L’Albatros”ta albatrosun kendi muhteşem kanatlarının ona engel olması, şairin kendi özelliklerini suçlayarak yaşadığı içsel çatışmayı da yansıtır gibidir – sanki “*ben buyum, bu yüzden uyum sağlayamıyorum*” diyerek kendi kanatlarını bir yük gibi görmeye başlamak, melankolik öznenin kendini değersizleştirme eğilimini düşündürür.

Sonuç olarak Freudyen bakış, “L’Albatros”u şairin bilinçdışı çatışmalarının ve savunma mekanizmalarının şiirsel bir tezahürü olarak yorumlar. **Baudelaire, bastırılmış isyan duygularını ve acılarını bu şiirde süblime ederek toplumca kabul gören bir estetik değere dönüştürmüştür.** Bu yönüyle şiir, Freud’un işaret ettiği gibi, “*kabul edilemez arzusun kabul edilebilir forma tercüme edilmesi*”nin bir örneğidir ¹⁰. Şairin arzuları ve yaraları sanat yoluyla dile gelmiş; albatros imgesi, Baudelaire’in iç dünyasındaki arzusun (özgürce uçuş isteğinin) ve acının (yere çakılmanın) birbirine dönüşümünü görünür kılmıştır.

Lacancı Yaklaşım

Jacques Lacan’ın psikanalitik teorisi, öznenin oluşumunda *dilin* ve *ötekiyle ilişkinin* merkezî rolünü vurgular. “L’Albatros” şiirine Lacancı bir mercekten bakıldığında, özellikle **imgelem (imaginaire)** düzeyi ile **sembolik (symbolique)** düzen arasındaki gerilim belirgin hale gelir. Şair, albatros imgesinde kendini görür: Bu koca kanatlı kuş, onun ideal egosunun, hayalindeki kendilik imgesinin bir yansıması gibidir. Lacan’ın *ayna evresi* kuramını hatırlarsak, çocuk kendini bir imge aracılığıyla bütünleşmiş görür ve o imgeye kapılır. Baudelaire de albatrosun göklerdeki görkemine kapılmış, onda kendi *İdeal-Ben*’ini (Moi idéal) bulmuştur denebilir. **Ne var ki ayna evresinde olduğu gibi, bu imgesel özdeşlik bir yanılısamadır ve öznedeki kaçınılmaz bir yabancılaşmaya yol açar** ¹¹. Nitekim albatros imgesi, şair için ne kadar çekici ise, gemi güvertesindeki realite de o kadar sarsıcıdır: Şair kendi yüce imgesinin toplum içinde *tanınmadığını*, hatta aşağılandığını görür. Bu durum Lacan’ın bahsettiği *öznenin Öteki’nin bakışı karşısında bölünmesi* olgusuna benzer. Baudelaire’in şair-öznesi, kendi iç dünyasında bir “prens”tir, ama Öteki’nin (toplumun) gözünde bir “sakattır”. **Toplumun alaycı bakışı, Lacan’ın deyişiyle Öteki’nin bakışı, şairde utanç duygusunu uyandırır; bu da öznenin kendine dair bilgisinde bir yarılma yaratır (albatros artık kendini “komik ve çirkin” görmeye başlamıştır).**

Lacan, bilinçdışının dil gibi yapılandığını ve özellikle *metafor* ve *metonimi* mekanizmalarıyla işlediğini öne sürer ¹². “L’Albatros” şiiri baştan sona bir büyük metafor olarak okunabilir: Albatros = Şair. Bu metafor, şairin bilinçdışındaki hakikati dile getirme aracıdır. **Gerçekten de Lacan’a göre bilinçdışı, anlamın doğrudan değil dolaylı yollarla iletildiği bir söylemdir; tıpkı şiirin de düz anlam yerine imgesel çağrışımlarla konuşması gibi** ¹². Baudelaire de albatros imgesini kullanarak doğrudan söyleyemeyeceği (belki farkında bile olmadığı) bir iç gerçeği dile getirmiş olur. “*Şair toplumda ayak uyduramaz, çünkü dev kanatları vardır*” cümlesi, düz bir ifade olarak gelse anlaşılabilir ya da kabul edilemez olabilirdi; oysa şiirsel dil sayesinde bu hakikat estetik bir form kazanır. Lacan, şairane dilin bilinçdışının diline akraba olduğunu belirtir ve “*şiir, dile evrensel kurallarını askıya alarak söylenemez olanı söyler*” der ¹³. **Baudelaire’in bu şiirde yaptığı tam da budur: Söylenmesi doğrudan güç olan “toplumda dışlanmışlık” deneyimini, metaforik bir anlatımla ifade etmek.** Böylece şiir, Lacan’ın tanımladığı anlamda, bilinçdışının gerçeğini söze döken bir *matem* işlevi görür.

Lacancı yaklaşımla şiirde ayrıca *Sembolik düzenin* (toplumsal dil ve normların dünyası) şair üzerindeki etkisi incelenebilir. Şair, sembolik düzene – yani toplumun kurallarına, diline ve değer sistemine – tam olarak dâhil olamaz, çünkü kendi öznel arzusunu ve özgün dilini (şiirin dilini) muhafaza etmeye çalışır. Gemicilerin albatrosu anlayamayıp onunla alay etmeleri, sembolik düzenin, normdan sapan unsuru (sanatçıyı) reddetmesini temsil eder. Baudelaire’in şiirde yaşadığı dram, Lacan’ın “Öteki’nin alanı” dediği yerde vuku bulur: Toplum (Öteki), şaire bir kimlik atfeder – “*gülünç, beceriksiz, sakat*” – ve şair bu tanıma maruz kalarak kendi içinde bölünür. **Bir yanda kendi öznel arzusu (bulutların prensi olma isteği), öte yanda Öteki’nin onun hakkında hükmü (yerde sürünen sakat kuş).** Lacan, öznenin arzularının Öteki’nin arzusuyla ilintili olduğunu söyler. Baudelaire’in arzusuna baktığımızda, belki de *Öteki tarafından anlaşılma ve sevilme* isteğini görürüz; ne var ki şiirde bu istek hüsrarla sonuçlanır – toplum onu anlamak bir yana, aşağılamayı tercih eder. Bu Lacan’ın *arzu ve eksik* diyalektiğini akla getirir: **Özne her zaman bir eksikle maluldür ve arzusunun tam karşılanması imkânsızdır.** “L’Albatros”ta şairin eksik kalan şeyi, dünyada ait olma ve takdir görme ihtiyacıdır; dev kanatları ise onun eksikliğinin hem nedeni hem sonucudur – onu özel kılan ama aynı zamanda yalnızlaştıran özelliği.

Dilsel olarak da Lacan’ın *gösteren* (signifiant) kavramını şiire uygulayabiliriz. “*Kanat*” burada önemli bir göstergedir. Kanat, özgürlüğün göstergesi olduğu kadar engel olmanın da göstergesine dönüşür. Lacan’a göre göstergeler anlamlarını ancak diğer göstergelerle ilişkide kazanır. “L’Albatros”ta *kanat* göstergesi, gökyüzündeyken *yücelik* anlamını, yeryüzünde ise *yük* anlamını alır. Bu, Lacan’ın bahsettiği dilsel anlam kaymasının şiirdeki tezahürüdür – anlam sabit değildir, bağlama göre kayar. Şairin dev kanatları, *başka bir bağlamda yücelten bir simge iken, toplumsal bağlamda dışlanma simgesine dönüşür. Bu durum, Lacan’ın “anlamın metonimik kayışı” dediği olguyu andırır: Gösterge dizileri içinde anlam sürekli ertelenir ve yer değiştirir* ¹². Baudelaire de şiirinde bu kaygan anlam oyununu ustaca kullanır; okuyucu, kanat imgesini ilk bentlerde hayranlık uyandırıcı bulurken, son bentte aynı kanatlara bambaşka bir gözle bakmaya başlar.

Özetle Lacan’ın kuramıyla bakıldığında, “L’Albatros”, şairin imgesel özdeşlik kurduğu ideal benliği ile sembolik düzen içindeki yeri arasındaki uyumsuzluğu gösterir. **Şiir, dilin bilinçdışı yapısını kullanarak (metaforlarla, imgesel dönüşümlerle) şairin hakikatini dile getirir.** Baudelaire’in albatrosu, Lacan’ın “*insanın doğuştan dilde kaybolmuş olması*” fikrini de yansıtır: Kuş, kendi doğal ortamında (dil öncesi cennetinde) muhteşemdir, ama dilin ve kültürün zeminine inince sendeleyip düşer. Bu tıpkı çocuğun dil ve topluma girişiyle yaşadığı düşüş gibidir – artık bölünmüştür, bir parçası gökyüzünde (hayalinde), bir parçası yerdedir (gerçeklikte). Son tahlilde, Lacancı perspektif, Baudelaire’in bu şiirini sanatçının özneyi bölen dilsel/yapısal süreçlerle başa çıkma çabası olarak okur. Şair, *kelimelerin ötesinde kalan şeyi söyleyebilmek için kelimelerle oyun oynar; “L’Albatros” da bu oyunun en güzel örneklerinden biri olarak, dile getirilemeyeni dile getiren bir şiir olarak karşımızda durur* ¹³.

Jungiyen Arketipsel Değerlendirme

Carl Gustav Jung’un yaklaşımında, bireysel bilinçdışının ötesinde bir *kolektif bilinçdışı* ve onun içerdiği *arketipler* önemli yer tutar. Jungiyen bir gözle “L’Albatros” incelendiğinde, şiirin imgelerinin evrensel mitolojik temalara bağlandığı görülebilir. Albatros kuşu, sadece Baudelaire’in kişisel deneyimini değil, aynı zamanda insanlığın ortak simgelerini de çağırıştırır. **Jung’a göre kuş, rüya ve mitlerde ruhun ve transandansın simgesidir; bilinç ile bilinçdışı (ya da beşerî ile ilahî) arasındaki köprüyü temsil eder** ¹⁴. Gerçekten de albatros, göklerde süzülüşiyle semavi ve ruhani bir varoluşu, gemi güvertesinde beceriksizliğiyle dünyevi ve bedensel bir varoluşu imler. Bu iki karşıt durum, Jung’un *anima mundi* (dünyevi ruh) ile *spiritus* (ilahî ruh) arasındaki gerilimi akla getirir. Şairin ruhu, albatros gibi, göğe ait bir “*simurg*” misali yücelere aittir; fakat yeryüzü ile temas ettiğinde onun ilahî yönü acı çeker.

Albatros imgesinde bir “*düşmüş kahraman*” arketipi de sezilebilir. Pek çok mitolojide ve dinde, gökten düşen veya indirilen muhteşem varlıklar hikâyesi vardır: Kanatlı meleklerin düşüşü, İkarus’un güneşe yaklaşırken kanatlarının erimesi, Prometheus’un zincire vuruluşu veya Tanrı’nın oğlunun (İsa’nın) insanlar tarafından aşağılanması gibi temalar, farklı biçimlerde de olsa aynı arketipsel motifi işler. **Albatros da adeta gökten inmiş yarı-ilahi bir varlık gibidir; “bu utangaç krallar” dizesiyle Baudelaire onu bir tür göklerin hükümdarı olarak tanımlar** ¹⁵. Ne var ki tıpkı mitolojik hikâyelerdeki gibi, bu yarı-ilahi varlık sıradan insanlarca anlaşılmadığı için acı çeker ve küçük düşürülür. Bu bağlamda gemiciler, Jung’un *gölge arketipini* temsil ediyor olabilir: Onlar, bilincin aydınlık yanının (idealize şairin) karşısındaki karanlık, ilkel ve anlayışsız güçlerdir. Gölge, genellikle içimizdeki kaba ve bastırılmış yönleri temsil eder. Şair-albatros saf ruhu ve yaratıcılığı ile ışığı temsil ediyorsa, gemiciler de cehaleti, hoyratlığı ve insandaki yıkıcı eğilimi temsil eder. **Albatrosun maruz kaldığı alay ve şiddet, kolektif bilinçdışındaki “kurban” arketipine de bağlanabilir: Topluluk, kendi anlaşılmaz bulduğu ya da üstün gördüğü bir unsuru kurban ederek rahatlamaya çalışır.** Nitekim pek çok kültürde “günah keçisi” veya kurban etme ritüelleri, topluluğun bir üyeyi dışlayarak kendi birliğini sağlama motivasyonu ile açıklanır. Baudelaire’in şiirinde de albatros, mürettebatın eğlencesi ve hincını çıkardığı bir kurban figürüdür – bu yönüyle de arketipsel bir tema olan “*masumun kurban edilmesi*” motifini aklı getirir.

Jung’un arketiplerinden “öz” (*Self*) ve “*persona*” ikilisi de “L’Albatros”ta sezilebilir. **Öz, bireyin gerçek ve bütünlüştürmüş benliğini, persona ise toplum karşısında taktığı maskeyi temsil eder.** Baudelaire’in albatros-şairi, aslında kendi özünü, yani gerçek ruhunu albatros olarak tanımlar: O, fırtınaların efendisi, göklerin prensi olan bir ruhtur. Ne var ki toplum içinde (gemi güvertesinde) ondan beklenen bir persona vardır – uysal, “normal” bir insan olarak davranmak. Şair bunu beceremez, çünkü persona ile öz arasında büyük bir uçurum vardır. Albatros, persona takınamaz; o kendi öz doğası gereği sakar kalır. Jung’a göre böyle durumlarda, kişi maskeyi iyi takamazsa toplumda dışlanır ama kendi özüyle temas halinde kalır; maskeyi takarsa uyum sağlar ama özünden uzaklaşır. Baudelaire bu ikilemi net bir şekilde ortaya koyar ve tercihini de ortaya koyar gibidir: **Şair özüne sadık kalmıştır, bedeli dışlanmak olsa bile.** Bu tavır, Jung’un *bireyleşme (individuation)* süreciyle de ilişkilendirilebilir. Bireyleşme, kişinin kendi özünü bulma ve gerçekleştirme sürecidir ve çoğu kez toplumun beklentilerine karşı bireysel bir duruşu gerektirir. Albatrosun trajedisi, bireyleştirmiş bir varlık olarak toplulukta yer bulamayışının trajedisidir. O bir “uçan tek”tir; sürüye uymaz.

Kuş imgesinin Jungiyen anlam dünyası üzerinde durmak gerekirse, **Jung’a göre kuşlar bilinç ve bilinçdışı arasında mesaj taşıyan varlıklardır; düşünceleri, idealleri ve ruhsal özelemleri simgelerler** ¹⁶. Özellikle *beyaz kuş* imgesi (albatros beyaz kanatlı büyük bir kuştur), saflık ve ruhsal kurtuluş temasını çağırıştırır. Kuşun uçuşu, insan psikolojisinde *düşüncenin ve ruhun yükselişi* ile özdeşleştirilir. Albatrosun yükselişi *ideallerin peşine düşmeyi*, düşüşü ise *gerçeklikle yüzleşmeyi* sembolize eder denilebilir. Jung’un görüşüyle, “*inen kuş*” motifini de şiirde görmek mümkündür: Gökyüzünden aşağı inen (indirilen) albatros, Jung’un deyimiyle bilinçdışının içeriğinin bilince entegre olma sürecini simgeler ¹⁷. Bu süreç genellikle sancılıdır – tıpkı albatrosun güverteye indiğinde çektiği acı gibi. Ancak bu acı, bir dönüşümün habercisi de olabilir. Jungiyen analiz, şiirin sonunda şairin durumu ne kadar umutsuz görünse de, bu deneyimin onun için bir *inisiyasyon* (ruhsal uyanış) olabileceğini ima edebilir. Zira kahramanın yolculuğu arketipinde, kahraman (şair), toplum tarafından dışlandıktan ve yaralandıktan sonra, elinde bir içsel hakikatle geri döner. “L’Albatros” bu dönüşü açıkça anlatmaz, ancak Baudelaire’in bu şiiri yazabilmiş olması, zaten onun elindeki “iksir”dir: **Şair, acı deneyimini bir şiire dönüştürerek kolektif bilinçdışı düzeyinde bir anlam yaratmıştır.** Bu, kahramanın dönüş armağanıdır – Baudelaire toplumun kendisine verdiği “*çamuru altına çeviren*” bir simyacı misali, aşağılanma deneyimini sanatsal bir değer haline getirmiştir ¹⁸.

Jungiye bakışla son olarak belirtmek gerekir ki, “L’Albatros” arketipsel olarak “*yaralı iyileştirici*” (wounded healer) temasına da dokunur. Şair, kendi yarasını (dışlanmışlığını) dile getirerek aslında benzer kaderi

yaşayan diğer ruhlara şifa olabilecek bir eser ortaya koyar. Baudelaire'in pek çok modern okura dokunabilmesi, onun kişisel melankolisinin kolektif bir yaraya tercüman olmasındandır. Albatros arketipi, içimizdeki yaralı ruhu temsil ederken, şiirin kendisi o ruha seslenen bir *mana* (anlam) sunar. **Jung'un da vurguladığı gibi, kuşlar kanatlarıyla özgürlüğü ve kaçışı, aynı zamanda mesaj iletimini simgeler** ¹⁹. Baudelaire'in albatrosu da hem kaçışı (dünya bağlarından kurtuluşu) hem de mesajı (şairin hakikatini) temsil etmektedir. Kanatların devasa oluşu, şairin özgürlük arzusunun büyüklüğü kadar, bu arzusun dünyevi hayatta yarattığı ağırlığı da simgeler ¹⁹. Jungiye sembolizmle ifade edersek, **şairin "dev kanatları", onun ruhsal potansiyelinin genişliğini fakat aynı zamanda dünyevi hayatta taşımak zorunda olduğu "yük"ü gösterir**. Bu güçlü imge, şiirin okur üzerindeki derin etkisini açıklayan faktörlerden biridir: Hepimiz bir yanımızla uçmak (özgür ve bütün olmak), bir yanımızla toprağa bağlı kalmak (dünyanın gerçeklerine uymak) arasında kalırız. Baudelaire'in albatrosu, bu arketipsel ikilemin unutulmaz bir tezahürü olarak kolektif hafızamızda yer etmiştir.

Kristevacı Yaklaşım: Melankoli ve Annenin Yokluğu

Julia Kristeva, *melankoli* kavramını psikanalitik ve dilbilimsel bir zeminde inceleyerek, özellikle bireyin anneden ayrılmasıyla bağlantılı derin bir yas haline dikkat çeker. Kristeva'nın görüşlerine göre, melankolik depresyon yaşayan özne, adını koymadığı kayıp bir nesnenin yası içindedir ve çoğunlukla bu *kayıp nesne* anne imgesiyle bağlantılıdır ²⁰. **Bir çocuk, ilk kelimelerini söylemeden önce annesiyle kurduğu o varsayımsal cennet birlikteliğinden koparıldığında, içine bir "kara güneş" doğar: Henüz dillendiremediği bir hüznün** ²⁰. Kristeva, "*Çocuk-kral, ilk sözlerini söylemeden önce onulmaz bir kedere kapılır; geri dönülmez biçimde annesinden ayrılması, onu umutsuzca annesini (ve onun yerine geçebilecek nesneleri) hayalinde ve daha sonra kelimelerde geri getirme girişimine sevk eder*" diye yazar ²⁰. Bu yaklaşım ışığında Baudelaire'in "L'Albatros"undaki melankoli, şairin iç dünyasında, belki de çok erken bir dönemde yaşanmış bir ayrılığın, özellikle de anneye ilgili bir yoksunluğun, şiirsel bir dışavurumu olarak anlaşılabilir.

Baudelaire'in biyografisi, Kristeva'nın teorisini destekler nitelikte ayrıntılar sunar. **Baudelaire, çocuk yaşta babasını kaybetmiş ve annesine aşırı derecede bağlı bir çocuk olarak büyümüştür; annesinin yeniden evlenmesi ve hayatında bir üvey baba figürünün belirmesi, onun için bir travma kaynağı olmuştur**. Annesini General Aupick ile paylaşmak zorunda kalması, küçük Baudelaire'de derin bir "*annenin yokluğu*" duygusu yaratmıştır. O, fiziksel olarak annesi hayatta olsa da, annesinin önceki sıcak ilgisini "kaybettiğini" hissetmiştir. Nitekim Baudelaire'in annesine yazdığı mektuplar ve yaşam boyu süren saplantılı anne sevgisi, araştırmacılar tarafından defalarca vurgulanmıştır. Yapılan bir incelemede, **"Baudelaire'in annesine gönderdiği mektupların, şairin hayatı boyunca derin bir anne hayranlığını ortaya koyduğu" ve onun melankolisinin bu ulaşılamayan anne arzusu ile ilintili olduğu belirtilir** ⁹. Baudelaire'in melankolisi, sanki annesinin koşulsuz sevgisinin yokluğunda şekillenmiştir. Şair, bu ilk kaybı hiçbir zaman tamir edememiş ve hayatı boyunca bir *içsel yas* durumu yaşamıştır.

Kristeva, melankolinin dil ile ilişkisine de dikkat çeker. Melankolik kişi, kaybettiği şeyi dilde tam anlamıyla ifade edemez; çünkü kaybedilen şey, dil öncesi bir deneyimin (annenin kucağındaki bütünlük duygusunun) parçasıdır ²⁰. Bunun sonucu olarak melankolik özne ya tamamen suskunluğa ya da *şiirsel dile* yönelir. **Kristeva'ya göre, melankolik öznenin dili genellikle parçalı, dolaylı ve yoğun bir anlam arayışıyla yüklüdür; melankoli, dilde "arbitrariness" (gelişigüzelik) veya aşırı bir ustalık olarak kendini gösterebilir** ²¹. Baudelaire'in dili, tam da bu tarifle örtüşür: Onun şiirlerinde (özellikle *Spleen* temalı eserlerinde) melankolik bir müzikalite, anlamın açık olmaktan çok sezdirmeye dayalı bir anlatım ve yoğun bir çağrışım zenginliği vardır. "L'Albatros" da aslında *melankolik bir şiir*dir: Şair, kendi acısını doğrudan "ben acı çekiyorum" diye anlatmaz; bunun yerine, yüce bir kuşun acıklı düşüşünü anlatarak, kendi iç kederini dışallaştırır. Bu yolla dil, kaybın çevresinde dolanır ve kaybı tam olarak adlandıramasa da hissettirir. **Kristeva'nın kara güneş metaforu, Baudelaire'in dizelerinde parıldar gibidir:**

Albatrosun beyaz kanatları kirlendiğinde, şairin içinin güneşi kararır; bu, annesel sıcaklıktan mahrum kalmış benliğin karanlığıdır.

Kristeva ayrıca *melankoli ile narsisizm* arasındaki bağlantıya değinir. Melankoli, Freud'un da belirttiği üzere, narsisistik bir yaralanmanın sonucudur; özne, kaybettiği sevgi nesnesini kendi ego'suyla özdeşleştirip kendi benliğine saldırmaya başlar. Baudelaire'in şiirinde albatrosun aşağılanması, aslında şairin kendi kendine yönelttiği bir eleştiriyi de ima eder: **Dev kanatlar "yürümesine engel" olan şair, bir bakıma "ben buyum, bu yüzden sevilmiyorum" diyen melankolik bir iç sese sahiptir.** Baudelaire'in birçok eserinde görülen kendine yönelik acımasız bakış, burada albatros alegorisiyle dışa vurulur. Kristeva'nın belirttiği gibi melankolik söylem çoğunlukla *"arbitraire ya da aşırı bilgili ve istemli"* olur – yani ya tamamen kopuk ya da aşırı kontrolcü bir dil ortaya çıkar ²¹. "L'Albatros'ta Baudelaire ikinci yolu seçmiştir: Son derece ölçülü, klasik bir form içinde yanan bir melankoli sunar. Bu da Kristeva'nın *"dilsel devinim"* kavramına denk düşer: Melankoli, dilde bir yenilik ve oyun alanı açar. **Kristeva, "şiişel dilin, konuşmanın mantığı içinde açtığı başka bir uzamdan" söz eder; melankoliyle yüklü bir özne için şiir, akılcı dilin ötesinde bir ifade alanı sağlar** ²². Baudelaire de melankolisini şiişel dilin imgeleriyle yoğurarak ifade etmiştir. Örneğin, *"gouffres amers"* (acı uçurumlar) ifadesi salt denizin fiziksel halini değil, şairin iç dünyasındaki *acı boşluğu* da dile getirir. Albatrosun "ûtangaç krallar" oluşu, melankolik öznenin bir zamanlar kendini kral gibi hissedip artık utanca bürünmesini çağırıştırır. Tüm bu dil oyunları, Baudelaire'in melankolisinin dile gelme çabasıdır.

Kristeva'nın *annenin yokluğu* kavramını şiire uygulayacak olursak, albatrosun denizden (okyanustan) koparılıp güverteye konması, sanki bebeğin annesinin kucağından alınıp soğuk dünyaya bırakılmasını andırır. Deniz – uçsuz bucaksız okyanus – anne rahminin veya anne kucağının simgesi olarak düşünülebilir. Albatros, deniz ufuklarında gemiye eşlik ederken *tasasız ve huzurludur*; tıpkı annenin koynunda bebek nasıl güvendeysen öyledir. Fakat gemiciler onu zorla "koparır" tahta güverteye koyduklarında, albatros birden çaresizleşir, "maladroit et honteux" (beceriksiz ve mahcup) hale gelir. **İşte bu değişim, Kristeva'nın tarif ettiği o ilk ayrılığın travmasını akla getirir: Bebek, annenin sıcaklığı olmadığına kendini eksik, beceriksiz ve utanç içinde hisseder.** Baudelaire, belki bilinçdışı bir sezgiyle, bu sahneyi tekrar yaratmıştır. Onun şiirindeki melankoli, sadece toplumdan dışlanmanın değil, varoluşsal ve belki de çocukluktan kalma bir yoksunluğun melankolisidir.

Kristeva *"melankolik özne için yazmak, ancak melankolinin içinden çıkıyorsa anlamlıdır"* der ²³ ²⁴. Baudelaire de tam olarak bunu yapmıştır: Melankolisi onun şiirinin hem kaynağı hem konusudur. Kristeva, 1987'de yazdığı *"Melankolik İmgelem Üzerine"* makalesinde, *"Yazı yazan hiç kimse yoktur ki melankolik olmasın, ya açık ya gizli"* diye ileri sürer ²⁴. Baudelaire bu önermenin belki de en somut örneklerindendir. Onun şiir yaratımının itici gücü melankolidir; melankolisinin kökeninde ise çocukluğunda yaşadığı (ve hayatı boyunca çare aradığı) anne boşluğu yatar. "L'Albatros", bu açıdan, **annenin yokluğunun yarattığı iç sıkıntının, dil aracılığıyla estetik bir biçime kavuşmuş hali** olarak okunabilir. Şairin albatrosla özdeşliği, aslında çocuğun annesini kaybettiğindeki durumuyla eşdeğerdir: Yuvadandan düşmüş bir kuş yavrusu gibidir. Bu yarayı sağaltmanın tek yolu, melankoliyi *konuşulur* ya da *yazılır* kılmaktır. Baudelaire de şiiriyle bunu başarmış; melankolisini evrensel bir imgeye dönüştürerek, kendi yasıyla baş etmeye çalışmıştır. Sonuç, Kristeva'nın işaret ettiği gibi, melankolinin dili olan şiirin en görkemli örneklerinden biridir. Baudelaire, *melankolisinin dilini bulmuş* ve *"annesizliğinin matemini"* albatros metaforunda dile getirmiştir. Bu sayede, onun kişisel karanlığı, edebiyat tarihinin aydınlatıcı bir güzelliğe dönüşmüştür.

Sonuç

Charles Baudelaire'in "L'Albatros'u, yüzeyde bir deniz anekdotu gibi görünse de derin yapıda şairin kendi ruh halinin ve varoluşunun bir aynasıdır. Şair, albatros imgesi aracılığıyla **kendiyle özdeşleşir** ve bu

özdeşlik sayesinde dile getiremediği duygu ve çatışmaları şiirin evreninde görünür kılar. *Dil*, burada basit bir iletişim aracı olmaktan çıkar, adeta Baudelaire'in psikolojik dramının sahnelendiği bir tiyatro haline gelir. Şair, metaforların ve mecazların dilini kullanarak, bilinçdışındaki arzularını, korkularını ve yaralarını kelimelere dönüştürür. Böylece dil, hem **Lacancı anlamda** bir *özneleşme alanı* olur – Baudelaire albatros metaforuyla kendini dilde kurar – hem de **Kristevacı anlamda** bir *melankoliyle baş etme aracı*: Anlatılamaz yas, şiirin diline sızarak anlatılır hale gelir ²⁵ .

Arzular bakımından bakıldığında, şiirdeki en temel arzu motifi *özgürce uçuş* arzusudur. Bu, hem bireysel hem de kolektif bilinçdışında kök salmış bir özelemdir: Kendi sınırlarımızı aşma, yücelme, koşulsuz özgür olma isteği. Baudelaire bu arzuyu albatrosun kanatlarında somutlaştırır. Freudçu perspektifle, bu arzunun bastırılması (yani toplum tarafından engellenmesi) kaçınılmaz olarak sancı yaratır. *İd*'in sınırsız özgürlük ve haz isteği, *süperego*'nun ve dış dünyanın engellerine çarptığında ortaya çıkan gerilim, şiirin çatışma noktasıdır. Şairin arzusu göklerde kalmaktır, oysa gerçek onu yere çekmektedir. **Bu gerilim, Lacan'ın vurguladığı öznenin yapısal eksikliğiyle de ilgilidir: İnsan arzusu asla tam doyuma ulaşamaz, çünkü arzunun nesnesi (Lacan'ın *objet petit a* dediği şey) sürekli bir eksik olarak kalır.** Şair için bu eksik, belki toplumun onayı, belki kayıp anne sevgisi, belki de ilahi bir bütünlük duygusudur – ama her halükârda, albatrosun yaralı hali şairin doyumsuzluğunu sembolize eder.

Dışlanma teması, şiirin belkemiğini oluşturan unsurlardandır. Baudelaire, bu şiiriyle bir anlamda kendini *"dışlanmışların azizi"* mertebesine taşır; çünkü kendi dışlanmışlığını sanatsal bir ifadeye kavuştururken, dışlanma deneyimini yaşayan herkesin yüreğine dokunan bir imge yaratmıştır. Jungiye'nin açıdan, şairin dışlanması onu bir *"ayrıkça kahraman"* arketipine dönüştürür – toplumdan dışlanan ama bu sayede hakikati gören kişi. Albatrosun yüksekte bakışı, şairin vizyoner bakışıdır; toplumun onu anlamaması, peygamber misali bir yalnızlığın bedelidir. Bu dışlanma duygusu, Baudelaire'de melankoliyle el ele gider. **Kristeva'nın belirttiği gibi melankoli, dil ve toplum tarafından dışlanmışlığın en uç deneyimidir – melankolik özne ne tam konuşabilir ne tam susabilir, bir eşliğinde yaşar varoluşun** ²⁰ . Baudelaire de "L'Albatros"ta tam bu eşliğe yerleşir: Toplumun dışında, dilin sınırında, bir semboller evreni kurar.

Şiir yaratımı bağlamında değerlendirildiğinde, "L'Albatros" bir *edebî simya* örneğidir. Baudelaire, kendi deneyiminin "çamur"unu alıp onu altına dönüştürmüştür ¹⁸ . Gemicilerin alaylarıyla değersizleşen o an, Baudelaire'in kaleminde ölümsüz bir şiire dönüşerek değer kazanmıştır. Bu dönüşüm, Freudyen anlamda süblimasyonun tam karşılığıdır: *İlkel malzemenin rafine bir kültür ürününe evrilmesi*. Baudelaire, dışlanmışlığının, kırılmış narsisizminin ve bitmeyen melankolisinin yükünü bir şiir kanatlarına bindirerek, onu estetik bir kazanca dönüştürür. **Böylece şair, hem kendi ruhunu tedavi eder, hem de edebiyat aracılığıyla başkalarının ruhuna dokunur.** Onun *kanatları*, gerçekte yürümesine engel olsa bile, şiirinde onu ölümsüz kılar. Zaten Baudelaire, bir keresinde "Bana çamurunu verdin, ben de ondan altın yaptım" diyerek sanattaki misyonunu özetlemişti ¹⁸ . *L'Albatros* bu sözün canlı bir örneğidir: Toplumun "çamur" atarak değersizleştirdiği şair, o çamuru altına çevirip insanlığa sunmuştur.

Sonuç itibarıyla, "L'Albatros"un psikanalitik açıdan incelenmesi bize şunu gösterir: **Baudelaire'in şiiri, bir bilinçdışı otobiyografi gibidir.** Şair, albatros ile kendini özdeşleştirerek, kendi *benlik dramını* – anneden kopuşunu, arzularını, yaralarını ve topluma uyumsuzluğunu – şiirin sembolik diliyle ifade eder. Bu şiirde *dil*, sadece iletişim değil, adeta bir *terapi seansı* işlevi görür; Baudelaire kelimelerle kendi ruhunu analiz eder ve okuru da bu analize ortak eder. Şairin arzuları, dev kanatlar gibi şiirin dizelerine gizlenmiştir; dışlanmışlığı, gemicilerin kahkahasında yankılanır; melankolik hüznü, *"gouffres amers"*ın tuzlu uçuşlarında hissedilir. Bütün bunları bir potada eriten Baudelaire, sonunda şu hakikate ulaşır: **Sanatçı için kurtuluş, belki de tam da bu yaralı halini sanata dönüştürebilme gücündedir.** Baudelaire, "L'Albatros" ile kendi yarasını estetik bir değere dönüştürmüş, hem kendini hem de okuru bu dönüşümle zenginleştirmiştir. Psikanalitik kuramların ışığında okuduğumuzda, bu şiirin her dizesinde şairin iç sesi, bilinçdışı fısıltılar halinde duyulur; ve biz anlarız ki Baudelaire, *kendi hakikatini albatrosun*

kanatlarına yükleyip uçurmuştur. Bu kanatlar belki yeryüzünde ona yük olmuştur ama edebiyat semalarında Baudelaire'i taşımaya devam etmektedir – *bulutların prensi* sonsuza dek orada, şiirin göklerinde süzülmemektedir. ¹⁸ ²⁵

Kaynaklar:

- Baudelaire, Charles. *Les Fleurs du mal*, 2. baskı, 1861. (**L'Albatros** şiirinin orijinal metni) ¹ ² .
- Baudelaire, Charles. "L'Albatros" şiirinin çeşitli dillere çevirileri ve Türkçe çeviri örnekleri ¹⁵ ²⁶ .
- **Wikipédia (Fr):** "L'Albatros (poème) – Analyse" (Baudelaire'in "L'Albatros" şiiri üzerine analiz) ⁶ ⁷ .
- **Freud, Sigmund:** *Uygarlık ve Hoşnutsuzluklarımız* (süblimasyon kavramı ve sanat üzerine) ⁸ ¹⁰ .
- **Lacan, Jacques:** "Bilinçdışının dili ve şiir" üzerine (Gabriella Yanes, *Arcadia*, 2023'den) ¹² ¹³ .
- **Jung, C.G.:** Kuş sembolizmi ve arketipsel anlamları (Dreampaths, "Bird" sembolü) ¹⁴ ¹⁹ .
- **Kristeva, Julia:** *Kara Güneş: Melankoli ve Depresyon* (melankoli, anne yokluğu ve dil üzerine) ²⁰ ²⁵ .
- Iannetta, M. (**Araştırma**): "Baudelaire'in Mektuplarında Melankoli ve Anne Figürü" (Baudelaire'in annesine mektupları ve melankolik dili) ⁹ .
- **Engelsberg Ideas:** "Baudelaire Grappling with God" – Baudelaire'in "çamuru altına çevirme" misyonu üzerine inceleme ¹⁸ .

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ L'Albatros (poème) — Wikipédia

[https://fr.wikipedia.org/wiki/L%27Albatros_\(po%C3%A8me\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/L%27Albatros_(po%C3%A8me))

⁸ ¹⁰ Sublimation (psychology) - Wikipedia

[https://en.wikipedia.org/wiki/Sublimation_\(psychology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Sublimation_(psychology))

⁹ etd.ohiolink.edu

https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/ws/send_file/send?accession=miami1595356727134133&disposition=inline

¹¹ [PDF] Identity Construction and The Mirror Stage - Art Museum

<https://museum.syr.edu/wp-content/uploads/2021/08/Identity-Construction-and-the-Mirror-Stage.pdf>

¹² ¹³ ²² Psychoanalysis, Literature of the Unconscious

<https://www.byarcadia.org/post/psychoanalysis-101-literature-of-the-unconscious>

¹⁴ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁹ Dreampaths

<https://dreampaths.net/symbol/bird>

¹⁵ ²⁶ Charles Baudelaire - L'albatros (Turkish translation #2)

<https://lyricstranslate.com/en/lalbatros-albatros.html>

¹⁸ Baudelaire grappling with God - Engelsberg ideas

<https://engelsbergideas.com/notebook/ baudelaire-grappling-with-god/>

²⁰ ²⁴ ²⁵ Kristeva - On the Melancholic Imaginary – @lacan-psychoanalysisaspraxis on Tumblr

<https://www.tumblr.com/lacan-psychoanalysisaspraxis/168367917426/kristeva-on-the-melancholic-imaginary>

²¹ Baudelaire, Melancholia, and the Dandy - jstor

<https://www.jstor.org/stable/23538076>

²³ [PDF] beloved and kristevan melancholic subject

<https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/beloved-and-kristevan-melancholic-subject.pdf>